

ประเภทของภูมิปัญญาด้าน หมอรักษา

ชื่อภูมิปัญญา ยาขาง (เจ้าญาณ)

บทนำ/ความสำคัญของภูมิปัญญา

ยาขาง เป็นยาสมุนไพรพื้นบ้าน ที่ใช้รักษาโรคทางเดินทางช่องปาก ส่วนมากจะเกิดจากสาเหตุของการร้อนในทำให้เกิดการไหลของน้ำลาย ตรงบริเวณขอบปากสาเหตุจากการกินขนม ประเภทแห้ง กรอบ คนโบราณจึงได้คิดหาหาไว้บำบัดรักษาซึ่งมีหลายขนาน หลายตำรา จึงมีการเรียกตำรายาว่า ป้าก หมายถึง ขนานของยานั้น ยาขางจะมีด้วยกัน 2 รูป คือ เป็นยาผงใช้กินใช้ป้ายได้ และอีกขนานหนึ่งเป็นยาขางที่ใช้ฝน เป็นไม้ ชนิดนี้มีตัวยาหลายขนานรวมไปถึงซากสัตว์ เข้าผสมด้วย เช่น งาช้าง หนังแรด หนังควาย กระดุกเสื่อ ฯลฯ จึงเรียกว่ายาขางหลวง เวลาฝนได้น้ำมาแล้ว จะใช้ขางเผาให้ร้อนแล้วจุ่มน้ำจึงเรียกว่า ยาขาง สำหรับที่ใช้กินชนิดผง ซึ่งจะปรุงหรือผสมยาในคราวที่มาก ๆ และสามารถเก็บไว้กิน และรักษาได้นาน ๆ จึงขอยกตัวอย่าง ตำรายาบางตำรานี้มาจากบ้านดอนไชยสักป้ากหนึ่ง

ส่วนประกอบที่ใช้

- เปลือกแห่นทั้งสอง
- เปลือกส้มกบขาว
- เหง้าหญ้าตูดหมูตูดหมา
- ขมิ้นดำ
- ไพร
- ข้าวสาร (ข้าวเจ้า)
- รากมะพร้าวไฟ
- เปลือกมะไฟตัวผู้
- รากคา
- รากผักย่านาง
- หอยกาบล้าน

วิธีทำ

นำยาสมุนไพรทั้งหมดมาบดเป็นผง ยกเว้น หอยกาบล้าน ให้นำมาฝนเป็นน้ำแล้วนำไปผสมกับที่บดแล้วนำไปตากแดดให้แห้ง นำมาผสมน้ำอุ่นรับประทาน ยาขางเป็นยาสมุนไพรพื้นบ้าน ส่วนมากจะมีกันแทบทุกบ้าน เพื่อเก็บไว้รักษาสำหรับลูกหลานเวลาเจ็บปาก เจ็บคอบนับเป็นภูมิปัญญาปัญญาพื้นบ้านของตำรายาขางที่ควรอนุรักษ์รักษาสืบต่อไป

ประโยชน์ที่ท้องถิ่นได้รับ

1. รักษาโรคทางเดินในช่องปาก ร้อนใน ให้อายใจได้
2. เป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. ประหยัดค่าใช้จ่ายในการซื้อยาปฏิชีวนะและปลอดภัยจากโรคแทรกซ้อน

แหล่งข้อมูล

นายญาณ สองเมืองแก่น

บ้านเลขที่ 184 หมู่ 4 ตำบลกลางเวียง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

054 – 781105